

Інтелектуальна гра « Мовний крос »

Мета заходу:

розширювати і збагачувати знання учнів про мову;
розвивати в учнів пізнавальні інтереси і здібності, потребу глибокого і творчого оволодіння знаннями, навички застосування знань рідної мови практично, вміння правильно висловлювати свої думки, логічне мислення, увагу, пам'ять, уміння працювати в командах;
навчати самостійно набувати знання, створювати умови для самореалізації учнів;
прищеплювати любов до рідної мови, бажання нею досконало володіти і пропагувати серед ровесників та старших;
виховувати позитивні мотиви до навчальної діяльності, взаємоповагу, взаємодопомогу.

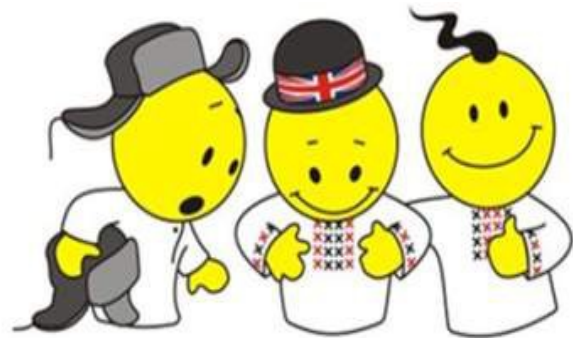
Обладнання: картки, демонстративний матеріал, ІКТ, комп'ютер, кубик.

Епіграф:

Мова моя українська чарівна
І найрідніша для кожного з нас.

Хід заняття

Учитель: Учні дорогі, будьте зараз готові
Полинати в країну рідного слова.
Якою цікавою є наша мова –
Запевнити вас я сьогодні готова.
Цікава мандрівка чекає на нас,
Чи кожен до неї готовий із вас?
Тільки сьогодні, і тільки до нас
Чарівна мова наша прийде у клас.

**УКРАЇНСЬКОЮ
ПРИКОЛЬНІШЕ!**

Учень: Велична, щедра і прекрасна мова,
Прозора й чиста, як гірська вода.
Це України мова барвінкова,
Така багата й вічно молода.
Вимовляю кожне слово,
Кожне слово, наче спів.
Найдорожча рідна мова,
Мова діда і батьків.

(Пісня « Мій рідний край »)

Учениця: Ну що б, здавалося, слова ...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється, ожива,
Як їх почує!
Може чужі мови будем колись знати,
Та рідну найбільше будем шанувати.
Берегти її, плекати буду всюди повсякчас,
Бо ж єдина, так, як мати, мова в кожного із нас!

Учитель: Дорогі діти! Щоб захід пройшов організовано, потрібно дотримуватись певних правил:

1. Уміти працювати в групі з девізом: « Один за всіх та всі за одного ».
2. Спочатку подумати, а потім відповідати.
3. Сигналізувати про готовність відповідати карткою.
4. Відповідати чітко і лаконічно.
5. Правильна відповідь – це 1 бал.
6. Переможцем стане команда, у якої найбільша кількість балів.

Конкурсна програма

I. Візитка команд. (Презентація власної команди)

II. Конкурс « Розгадування криптограми »

От тому плакайте, діти,
Рідну свою мову,
Вчіться складно говорити
Своїм рідним словом.

С. Воробкевич

Команди отримують зашифровану криптограму, їм необхідно якомога швидше її розшифрувати. Та команда, яка швидше з цим впорається, отримує 1 бал та право відповідати першими у наступному конкурсі. Необхідно, користуючись цифровими позначеннями літер в алфавіті, прочитати вираз.

1	Аа	2	Бб	3	Вв	4	Гг	5	Гг	6	Дд
7	Ее	8	Єє	9	Жж	10	Зз	11	Ии	12	Іі
13	Її	14	Йй	15	Кк	16	Лл	17	Мм	18	Нн
19	Оо	20	Пп	21	Рр	22	Сс	23	Тт	24	Уу
25	Фф	26	Хх	27	Цц	28	Чч	29	Шш	30	Щщ
31	Ь	32	Юю	33	Яя						

19 -23   23-19-17-24   20-16-7-15-1-14-23-7,   6-12-23-11,
21-12-6-18-24   22-3-19-32   17-19-3-24,
3-28-12-23-31-22-33   22-15-16-1-6-18-19   4-19-3-19-21-11-23-11
22-3-19-13-17   21-12-6-18-11-17   22-16-19-3-19-17.

III. Конкурс « Далі, далі ... »

Кожній команді ведучим надається серія запитань, на які треба відповісти за 1 хвилину. Виграє та команда, яка за цей час встигне відповісти на більшу кількість запитань; кожна правильна відповідь 1 бал.

Запитання для команди № 1

1. Скільки літер розміщено в українському алфавіті? (33)
2. Який розділовий знак найпоширеніший? (Крапка)
3. Частина слова перед коренем? (Префікс)
4. Розмова двох осіб. (Діалог)
5. Перша буква у власній назві? (Велика)
6. У що береться пряма мова? (Лапки)
7. Нема України без верби і .... (калини)
8. Речення з однією граматичною основою. (Просте)
9. Великий за обсягом прозовий твір. (Роман)
10. Синтаксис – це розділ мовознавства, який вивчає ... (словосполучення і речення).

11. Слова, протилежні за значенням. (Антоніми)
12. Сьомий відмінок нашої мови. (Кличний)
13. Словник про значення слів. (Тлумачний)
14. Частина мови про кількість. (Числівник)
15. Речення лише з підметом. (Односкладні, називні)
16. Які букви в алфавіті завжди передають два звуки? (Щ, і)
17. Яке буває мовлення? (Усне і писемне)
18. Найбільша одиниця мови. (Текст)
19. Розмальоване яйце. (Писанка)
20. Скільки Н у слові НЕЗРІВНЯННИЙ? (Дві)
21. Список літер у встановленому порядку. (Алфавіт)
22. Слово з багатьма значеннями. (Багатозначне)
23. Остання буква у слові ШІСТДЕСЯТ. (Т -)

Запитання для команди № 2

1. Усі звуки поділяються на ... (голосні та приголосні)
2. Слова, які мають близьке лексичне значення, але різні за звучанням. (Синоніми)
3. У кінці питального речення ставиться ... (знак питання).
4. Державна мова України. (Українська)
5. Частина мови про ознаку предмета. (Прикметник)
6. Чим починається діалог? (Тире)
7. Наука про звуки мови. (Фонетика)
8. Головні члени речення. (Підмет і присудок)
9. Складне речення з сурядними сполучниками. (Складносурядне)
10. Найменша одиниця мови. (Звук)
11. Знак у кінці розповідного речення. (Крапка)
12. Буква без звука. (М'який знак)
13. Власний життєпис. (Автобіографія)
14. Остання частина слова. (Закінчення)
15. Речення без другорядних членів речення. (Непоширене)
16. Скільки букв в українському алфавіті передають голосні звуки? (10)
17. Сьомий відмінок нашої мови. (Кличний)
18. Символ українців, що оберігає. (Оберіг)
19. Частина мови « ОЙ »? (Вигук)
20. Префікс у слові ПРЕКРАСНИЙ. (Пре -)
21. Слова спільного кореня. (Спільнокореневі)
22. Народна назва Пасхи. (Великдень)
23. Остання буква у слові П'ЯТДЕСЯТ? (Т -)

(Підведення підсумків конкурсу)

IV. Конкурс « Темна конячка »

Запитання закодовані на цифрах кубика. Команда кидає кубик і отримує цифру, яку відкривають на ІКТ. Під цими цифрами містяться питання від вчителів.

№ 1 – Директор школи.

В іменнику твердої групи І відміни, що означає назву дерева, переставте так склади, щоб одержати прилад, який потрібен кожному шоферу і велосипедисту. (Сосна – насос)

№ 2 – Вчитель географії.

Назва якої річки, а це іменник III відміни, складається з префікса та кількісного числівника?
(Прип'ять)

№ 3 – Вчитель біології.

В іменнику I відміни, що означає вид печеного хліба, букву « у » замініть на « і » й одержите іменник, що означає назву лісової тварини. А слово це – іменник I відміни твердої групи. (Булка – білка)

№ 4 – Вчитель математики

Випишіть у колонку лише слова, у яких буки, взяті в дужки, подвоюються.

Доне (ч) ина, о (б) ризкати, за (б) ризкати, (с) сати, ві (д) ячити, на (д) ворі, іме (н) ий, Туре (ч) ина, ві (д) окремими, на (д) ністрианський, імени (н) ик, ро (з) умний, о (в) а, гайдама (ч) ина, бе (з) успішний, небе (з) ахисний, істи (н) ий.

Ключ. З перших букв прочитаєте назву вірша Лесі Українки. (« Досвітні огні »)

№ 5 – Вчитель іноземної мови.

Займенники, що в дужках, поставте в потрібному відмінку і випишіть у дві колонки словосполучення: 1) із займенниками, що **НЕ** мають початкового **Н** -; 2) із займенниками, що мають початкове **Н** -.

Спитав у (він), передав через (вони), глянув (вона) у вічі, прийшла до (вона), перед (він), люблю (вони), сміявся з (вони), бачилась із (вона), збудив (вона), згадав про (він), надіявся на (вони), допоможу (вона), в'ється над (воно), зв'язок з (вони), усміхнувся до (він), звільнили (воно), переказала через (вона).

Ключ. У кожному першому слові підкресліть другу від початку букву. З цих букв прочитаєте вислів давньоримського поета Вергілія. (Любов перемагає все)

№ 6 – Педагог – організатор

Я розбираю речення: *З – за лісу місяць впливає* – і ніяк не можу визначити, який це член речення *з – за лісу* – обставина місця чи додаток?

Відповідь: І обставина, і додаток. Усе залежить від того, як поставиш питання. Якщо запитаєш: « Звідки? » - то це обставина, а якщо « З – за чого? » - то додаток.

(Підведення підсумків конкурсу)

Хвилинка перепочинку

Учасникам кожної команди дається однакова кількість букв, за допомогою яких необхідно скласти слова, згідно їх трактування. Команда яка швидше виконує дане завдання отримує додатковий 1 бал.

- Напівавтоматична дво – і триколісна машина, що рухається силою їздця, який натискує ногами на педалі. (В – Е – Л – О – С – И – П – Е – Д)
- Відносно широка, зі спокійною течією ділянка річки між двома перекатами, закрутами; або – вільна від заростей, відносно глибока спокійна ділянка якої – небудь водойми. (П – Л – Е – С – О)
- Населений пункт неміського типу, жителі якого займаються переважно обробітком землі. (С – Е – Л – О)
- Підтверджувати істинність, правильність чого – небудь фактами, незаперечними доказами; синонім до слова – доказали. (Д – О – В – Е – Л – И)
- Свійська робоча тварина родини конячих. (О – С – Е – Л)

- Дрібні тверді частинки землі, що перебувають у повітрі або вкривають поверхню чого – небудь; порохнява. (П – И – Л)
- Безліса рівнина, рівний великий простір; ділянка землі, що використовується під посіви. (П – О – Л – Е)
- Почуття радісного, безтурботного настрою; синонім до слова – грайливо. (В – Е – С – Е – Л – О)
- Транспортне виробниче підприємство, яке забезпечує експлуатацію, періодичний ремонт, утримання та обслуговування рухомого складу (локомотивів, вагонів) (Д – Е – П – О)
- Дерев'яна з лопаттю на кінці довга жердина, за допомогою якої переміщують човен. (В – Е – С – Л – О)
- Бики, яких використовують як тяглову силу. (В – О – Л – И)
- Чорні з жовтими поперечними смужками перетинчастокрилі комахи, що жалять, як бджоли. (О – С – И)

V. Конкурс « Прямо чи влучно ».

На екрані монітора ІКТ висвічується завдання: розв'язати подані ребуси. Кожна команда відповідає на випередження, при підготовці відповіді піднімає сигнальну картку та дає відповідь. У разі неправильної відповіді право відповіді переходить до іншої команди. Якщо жодна команда не дала правильну відповідь, питання – ребус знімається. Час на обдумування кожного питання – 1 хв.

№1

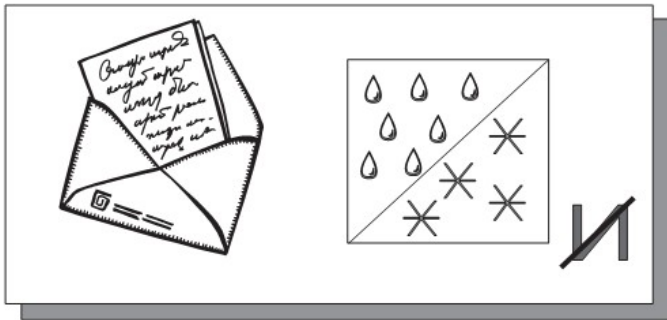
слива

№ 2

комбайн

№ 3

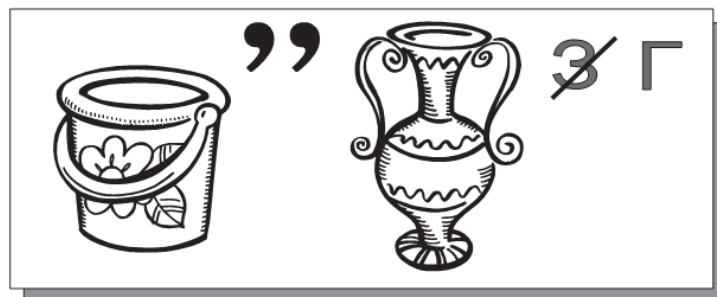
ЛИСТОПАД

№ 4

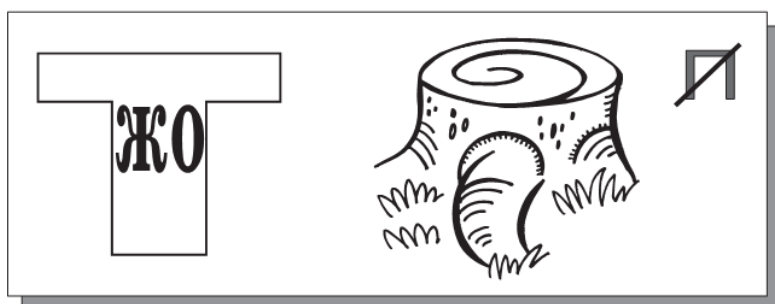
вересень

№ 5

відвага

№ 6

ЖОВТЕНЬ

(Підведення підсумків конкурсу)

VI. Конкурс « Мовні заморочки ».

Командам необхідно розшифрувати той фразеологізм, який показаний картинкою на екрані проєктора, та пояснити його значення.. У разі,якщо жодна команда не дає правильної відповіді, питання знімається. Час на обдумування одного питання – 1 хв. Команда, яка першою приготує правильну відповідь, піднімає сигнальну картку та дає відповідь. Якщо відповідь помилкова, право відповіді переходить іншій команді.

№ 1

Зарубати на носі

№ 2

Волосся дибки

№ 3

Тягти kota за хвоста

№ 4

За сімома замками

№ 5

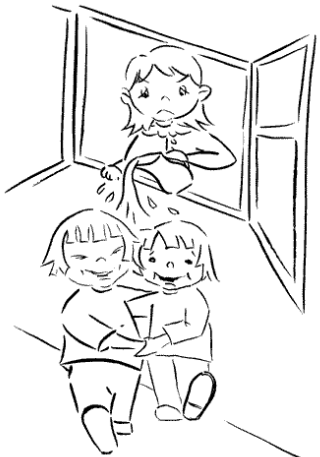
Ноги звісити

№ 6

Засукати рукава

№ 7

Водою не розіллеш

№ 8

Біла ворона

VII. Конкурс капітанів « Гонка за лідером ».

1. Розглянь уважно літери у квадраті. Які слова з трьох літер «заховалися» в рядках, у стовпчиках?

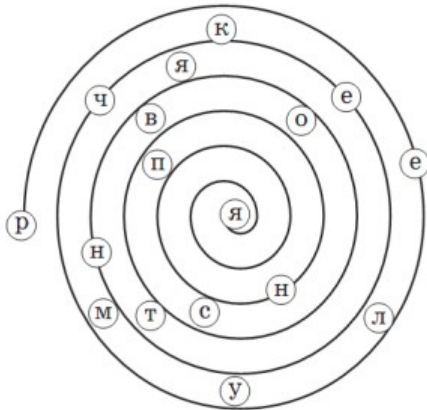
в	і	м	ю	п
п	л	и	с	ч
в	і	ф	и	н
б	д	а	р	ю
е	є	х	д	и

Відповідь.

л	и	с
і		и
д	а	р

1. «Розмотай» клубочок і дізнаєшся, з чого складається мовлення.

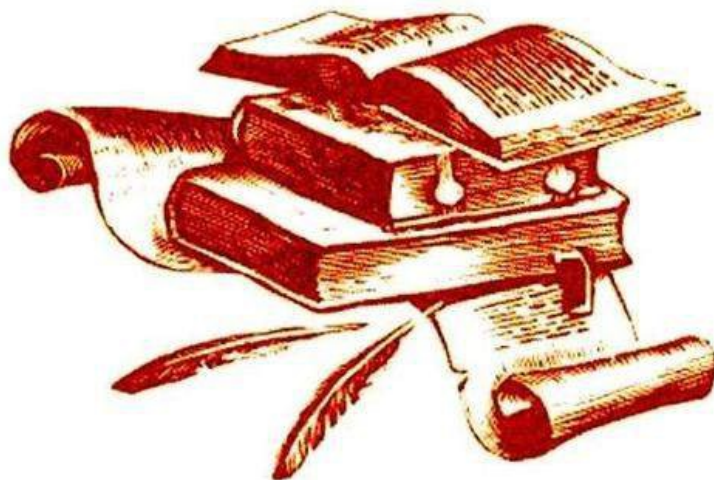
(Речення)

2. Користуючись малюнком-підказкою, що справа, прочитай, які є види мовлення.

а	с	д	е	о	п	ч	с	н	м	г	е
у	р	н	г	і	м	и	ю	є	я	н	х

Відповідь: (усне і писемне).

- Додайте « Мені тринадцятий ... » (Минало)
- Народні пісні на Різдво (Колядки)
- Автор « Заповіту » (Шевченко)
- Авторка « Досвітніх огнів » (Леся Українка)
- Хто плакав у Путивлі (Ярославна)
- Автор « Енеїди » (Котляревський)
- Хто парубок моторний? (Еней)
- Українка – султанша (Роксолана)
- Зібрання описів за роками (Літопис)
- Давньоукраїнський полеміст (Вишенський)
- Виконавці дум (Кобзарі)

(Підведення підсумків конкурсу)

Вчитель: Дорогі діти, шановні присутні! Сьогодні ви ще раз впевнилися, що наша мова таємнича, незбагненна, прадавня, невичерпна, але досі нами не опанована. Тому у нас ще попереду ще багато подорожей до країни Мовограй.

(Підведення підсумків гри, визначення та нагородження переможців)

На закінчення спробуємо всі разом дібрати слова у вірші про чарівну мову

Щоб розумним і мудрим стати, треба мову рідну ... (ЗНАТИ).

А щоб вміти говорити, треба рідну мову ... (ВЧИТИ).

Знає кожен з нас чудово – не прожити нам без ... (МОВИ).

Рідна ж мова пелюсткова, мудра, світла ... (СВІТАНКОВА).